

Dobyli svět

Po léta mne zajímala a dojímala skutečnost, že jsme z Čech a Moravy dodali světu stovky osobností, které hudební dění poznamenaly zásadním způsobem jako skladatelé, interpreti či pedagogové a řada z nich je uznávána i po letech naší hudební současnosti. Některé bych chtěl připamatovat...

PŘIPRAVIL: JIŘÍ HLAVÁČ

Foto: soukromý archiv Petra Ebena

PETR EBEN

Další pokračování cyklu Dobyli svět, v němž představuji výrazné osobnosti naší hudební minulosti i přítomnosti, chci věnovat muži, který vynikl jako skladatel, varhaník, klavírista, improvizátor, pedagog, organizátor, dramaturg i moderátor koncertů — Petru Ebenovi.

Sám jsem s ním několik koncertů absolvoval, a tak mohu potvrdit, že ve všech zmíněných činnostech vynikal. Jeho varhanní tvorba je uváděna a ctěna varhaníky na celém světě, a to jak v církevní, tak ve světské oblasti. A stejné je to i s tvorbou komorní, symfonickou, vokální. Pravými, vskutku světovými hity jsou třeba Okna pro trubku a varhany, Nedělní hudba pro varhany, Dechový kvintet či Missa adventus.

Skladatel Petr Eben se narodil v Žamberku 22. ledna 1929. Po kompozičních a klavírních studiích na Akademii múzických umění se rychle etabloval jako mezinárodně žádaný varhanní improvizátor. To platilo pro většinu evropských zemí, Izrael, Spojené státy americké i Austrálii. Já jsem s ním koncertoval třeba v katedrále v Regensburgu a musím říci, že jsem byl fascinovaný jeho pohotovostí a vynalézavostí při improvizacích na témata, která dostal z publika. Byl z nich schopen na místě vystavět třeba dvacetiminutovou kompozici. A, podotýkám, skvělou.

Petr Eben je dnes jedním z nejoblíbenějších a nejhranějších autorů varhanní hudby na celém světě. Tomuto nástroji věnoval mnoho skladeb, připamatuji alespoň některé názvy — Hommage à Buxtehude, Hommage à Purcell, Mutace, Job, Nedělní hudba, Biblické tance, Faust, Okna podle Marca Chagalla pro trubku a varhany. Ty hráli mj. světově proslulí trumpetisté Maurice André, Guy Touvron, Wynton Marsalis nebo Giuliano Sommerhalder. A také naši interpreti — Miroslav Kejmar, Vladimír Rejlek, Zdeněk Šedivý, Milan Šlechta či Aleš Bárta.

Petr Eben je stejně tak vyhledávaným autorem hudby vokální a myslím, že z podstaty své osobnosti nezapomínal ani na dětské sbory. Unikátní je z tohoto pohledu Missa adventus, napsaná v letech 1951 až 1952 původně pro mužský sbor a varhany a dodatečně přepracovaná na dětský vokál. Skladbu skvěle realizoval Wiener Knabenchor nebo Kühnův dětský sbor se sbormistrem Jiřím Chválou a varhaníkem Janem Kalfusem.

Petr Eben je dnes pro svět jedním z nejvýraznějších autorů české hudby druhé poloviny 20. století a je chápán jako významný pokračovatel hudebního odkazu Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů. Ale abych nekončil pateticky,

vzpomenu na jeden společný příběh. Bylo to na počátku 80. let, kdy se pořádaly tzv. koncerty-besedy. U Petra bylo úžasné, že mohl koncertovat i besedovat. Byl vtipný a společenský. Před koncertem ve Frýdlantu v Čechách mne pozval do místní restaurace na večeři. Měli jen pivo a párky. Nicméně Petr si objednal kung-pao a moselské bílé. Obsluhující na jeho objednávku reagovala jen slovem „vtipálku“ a víc mu nevěnovala pozornost. Já snědl vymáčený párek, vypil mizerného turka a chtěl jsem platit. Číšnice vše spočítala a podala mi lístek. Petr Eben jej vzal svojí krásnou, štíhlou rukou, usmál se a řekl: „Platit budu já, pan kolega už byl potrestán dostatečně.“ Dáma se neurazila a zeptala se, co tam pohledáváme. Na naši odpověď, že zde máme koncert vážné hudby, řekla: „Mám ráda Dvořákovu Humoresku.“ Petr, s podáním ruky, dodal: „Máte moc dobrý vkus.“ A já si od té doby denně připomínám, jak mají hudebníci komunikovat s neuměleckým okolím.

VIKTOR KALABIS

Autora Viktora Kalabise hrají přední americké, evropské, asijské i australské symfonické orchestry a přední sólisté a komorní soubory na celém světě. Kalabisova hudba zní na festivalech, přehlídkách, hudebních soutěžích i ve vysílání rozhlasových a televizních společností. Je kontinuálně vydávána na nosičích předních vydavatelů a v případech notových materiálů i předních nakladatelů. Skladby mu do interpretační praxe uváděly velké osobnosti — Nathan Milstein, János Starker, Josef Suk, Vlachovo kvarteto, Bostonská filharmonie, Česká filharmonie. A také Zuzana Růžičková, skladatelova celoživotní partnerka, která prezentovala po celém světě mj. Preludium, Ariu a Toccatu pro cembalo. K tomu samozřejmě i cembalový koncert.

Foto: soukromý archiv Viktora Kalabise

Viktor Kalabis byl mezi interprety velmi respektovaným autorem. Potkali jsme se po celá desetiletí a mohu docela neskromně říci, že jsme si porozuměli. Lidsky i umělecky. Pro klarinet napsal řadu skladeb, všechny jsem nastudoval a také prováděl. On sám za dob studií hrával na saxofon ve školním orchestru gymnázia v Jindřichově Hradci a blízko měl i ke klarinetu. Když komponoval Tři impresy pro dva klarinety, počítal s mojí účastí i spoluprací. S klarinetistou Vlastimilem Marešem jsem realizoval světovou premiéru skladby a obnovil jsem před dvěma roky v nové premiéře i Sonátu pro klarinet a klavír, napsanou v roce 1969. Rozsáhlou skladbu, která má tři části a reaguje na události roku 1968, jsem hrál a nahrál s klavíristou Ivo Kahánkem.

Nabízí se otázka: jakou roli v životě Viktora Kalabise hrála politika?

Myslím, že žádnou i velkou, záleží na úhlu pohledu. Jako vzdělaný člověk věděl, že politika umí převracet životy i hodnoty naruby. Znal osudy Bohuslava Martinů nebo Dmitrije Šostakoviče. Věděl také, co následovalo po roce 1969, kolik osudů vzalo zasně, kolik vynikajících osobností odešlo do emigrace, o kolik skvostných odborníků jsme tak přišli. Nicméně také věděl, že kumštýř má vždy sloužit nápravě omylů a zloby. A tak byl po roce 1989

prvním prezidentem Nadace Bohuslava Martinů a velmi se zasloužil o propagaci skladeb tohoto výjimečného Čecha. Při příležitosti jubilea Viktora Kalabise zařadila dramaturgie mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro také uvedení kompletu smyčcových kvartetů. Tomuto specifickému žánru se Viktor Kalabis věnoval po celý svůj život, zemřel v roce 2006, a u nás získal ve členech Kociánova kvarteta či Zemlinského kvarteta vynikající realizátory svých kvartetních opusů.

Další kompoziční doménou Viktora Kalabise byla tvorba symfonických a koncertantních děl, v nichž mohl uplatnit nešední myšlení a cit pro práci s jednotlivými nástroji. Uměl vystavět velké plochy a gradace, které dodávaly jeho dílům rozměr oduševnělosti, přemýšlivosti, gracióznosti i lyrické vroucnosti. Měl širokou škálu nálad a výrazů. Jeho symfonie zazněly v Durbanu, Bruselu, Budapešti, Varšavě, Sydney, Vídni i Berlíně. Hráli je často nejen hráči České filharmonie nebo pražští a rozhlasoví symfonikové, ale i členové Berlínské filharmonie, Budapešťské filharmonie či Bostonského symfonického orchestru a dirigovali mj. György Lehel, Hans Krips, Reinhard Peters, Václav Neumann nebo Zdeněk Košler. ☒